

16 sentyabr 1910-cu ildə Mirzə Cəlil Tiflis qubernatoruna belə bir ərizə ilə müraciət edir: "Öz işlərimdən ötrü 4 aylığa Tiflisdən Kəhrizli kəndindəki mülkümə getməli olduğumdan müvəqqəti olaraq jurnalın redaktorluğuna Məmmədli Sidqini təsdiq etməyinizə xahiş edirəm".

Bəs Məmmədli Sidqi kim idi ki, Mirzə Cəlil övladları qədr sevdirdi və çox böyük çətinliklərlə ərəşə gətirdiyi "Molla Nəsrəddin"-in taleyini ona etibar edirdi?

Məmmədli (Sidqi) Məhəmməd Tağı oğlu Səfərov 1888-ci ildə böyük maarifçi, görkəmli pedaqoq, yazar Məhəmməd Tağı Sidqinin ailəsində dünyaya göz açdı. Ağlı kəsən gündən ailədə elmə, məktəbə maraq görən Məmmədli ilk olaraq atasının açdığı "Məktəbi-Tərbiyə"də təhsil alıb, sonra Naxçıvan şəhər məktəbində təhsilini davam etdirib.

İlk olaraq Naxçıvanda rus-tatar məktəbində müəllim kimi fəaliyyətə başlayan Məmmədli sonra Qıvrıraq, Şahtaxtı, Qahab kənd ibtidai məktəblərində pedaqoji fəaliyyətini davam etdirmişdi.

1910-cu ildə atasının yaxın dostu Mirzə Cəlilin dəvətilə Tiflisə gəlib. Bu haqda Mirzə Cəlilin 9 iyun 1910-cu il tarixində yazdığı məktubdan oxuyuruq: "Əzizim Məmmədli!

Mən bu ovqat kəndə getməliyəm və burada bir adam lazımdır ki, "Molla Nəsrəddin"-i idarə ələsin. Güman edirəm ki, narazı olmazsınız və "Molla Nəsrəddin"-in işlərində mənə kömək ola bilərsiniz".

Beləliklə, Məmmədli Sidqi 1910-cu ilin

"Molla Nəsrəddin"-in 25 yaşlı redaktoru

Mirzə Cəlil bir müddət jurnalın taleyini Məmmədli Sidqiyə etibar etmişdi

13 noyabrından (Əziz Şərifin xatirələrində isə 10 noyabr göstərilir – müəl.) 1911-ci ilin 19 martına kimi müvəqqəti olaraq "Molla Nəsrəddin"-ə redaktorluq edib. O, redaktorluğa başlayanda jurnalın vəziyyəti çox çətin olub. O günləri molla-nəsrəddinçi, jurnalın baş müredtibi İsmayıl (Həqqi) Həsənzadə belə xatırlayırdı: "1910-cu ilin payızında redaktorumuz Cəlil Məmmədquluzadə "Molla Nəsrəddin" jurnalını Məmmədli Sidqiyə tapşırıb, Qarabağa istirahətə getdi. Haman bu sıralarda Sabirdən material az gəlirdi. Çünki xəstəliyi şiddət etdiyindən çox yaza bilmirdi. Sabirin şeiri olmayanda jurnalımız üçayaqlı kürsüyə benzəyirdi. Bir tərəfdən də Mirzə Cəlilin kənarında olması, Sabirin xəstəliyi, üçüncü tərəfdən Ömər Faiqin ciyər xəstəliyi nəticəsində daim kənddə qalmağa məcbur olması böyük əngəl törədirdi. Məmmədli də çox cavan idi. 25 yaş var idi. Mən, Mirzənin qızı 14 yaşlı Münəvvər, bacısı Səkinə xanımın oğlu Kəngərli-on iki yaşlı Əbil, Məmmədlinin kicik qardaşı Məmməd-həsən və Əhməd. Demək olar ki, bütün redaksiyada gənclər hökmran idilər. Biz hamımız "Molla Nəsrəddin"-in qızğın patriotu idik".

Əslində o zaman Mirzə Cəlilin də səhhətində problemlər var idi. 11 dekabr 1910-cu il tarixində yazdığı məktubdan: "...qıçlarım gecə və gündüz ağrıyır, qoymur rahat yatım. İki aydır sağ əlimin baş barmağına yara çıxıb, qoymur qələmimi əlimə alım". Lakin buna baxmayaraq, Mirzə Cəlil mütəmadi olaraq Məmmədliyə məktub göndərərək jurnalın işlərinin idarə olunmasında ona məsləhət verib, yardımçı olub.

Məmmədli Sidqinin "Molla Nəsrəddin"

kimi bir jurnala redaktorluq etməsi onu mətbuat aləminə daha sıx bağlayır. Əslində o, "Molla Nəsrəddin"-dən əvvəl "Həyat", "İrşad", "İqbal" qəzetləri ilə əməkdaşlıq edib. Müxtəlif mövzularda məqalələri çap olunub.

1911-ci ilin sonlarında Tiflisdən Bakıya köçən Məmmədli Sidqi ilk olaraq "Nəşri-maarif" cəmiyyətinin Bülbülədəki məktəbində müəllimlik edib. Həmin illərdə atasının bir neçə əsərini "Kaspi" qəzetinin mətbəəsində kitabça halında çap etdirir. 1916-17-ci illərdə "Sovqat", 1918-ci ildə isə "Açıq söz" qəzetlərində mütercim işləyir. O, teatra bağlı bir ziyalı olub. Bir neçə il Bakı aktyorlar ittifaqında katib və suflyor işləyib. 1918-ci ilin yay aylarında teatrla birlikdə Həştərxana qastrol səfərinə getmişdir.

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti dövründə Məmmədli Sidqi "Azərbaycan" qəzetində mütercim, parlamentdə katib vəzifəsində çalışmışdır. Molla-nəsrəddinçi yazar 1918-1919-cu illərdə görkəmli yazar Səməd Mənsurla birlikdə "Şeypur" adlı satirik jurnal nəşr etdirmişdir.

Cümhuriyyətin süqutundan sonra əsasən Dövlət Teatrında inzibatçı və suflyor işləmişdir. Azərbaycan Yazıçılar İttifaqında katib olmuş və "Kommunist" qəzetində mütercim işləmişdir.

Ədəbiyyatşünas alim Əziz Şərif xatirələrində yazırdı: "Sovet dövründə Bakının jurnalist, yazıçı və ziyalıları arasında "Mirzə" adı ilə tanınan Məmmədli Sidqi son illər Sumqayıtda yaşamış və burada "Sosialist Sumqayıtı" qəzetində işləyib. Mənim xahişimlə atası, məşhur müəllim və şair Məmməd Tağı Sidqi və Mirzə Ələkbər Sabir haqqında xatirələrini yazdı. M.Ə.Sabir haqqında xatirələri-

Qərənfil Dünyamin qızı
Əməkdar jurnalist

ni başa vura bilmədi.1956-cı ildə Sumqayıt şəhərində vəfat etdi".

Məmmədli Sidqi M.Ə.Sabir haqqında xatirələrini başa vura bilməsə də, əksər sərbəstlikçilərin (elə Ə.Şərifin də) fikrincə, "Sabirin Tiflisdə yaşadığı və müalicə olunduğu günləri işıqlandırmaq üçün Məmmədli Sidqinin xatirələri qiymətli material verir".

Məmmədli Sidqi yazırdı: "1911-ci ilin əvvəllərində Sabir müalicə üçün "Molla Nəsrəddin" idarəsi tərəfindən Tiflisə gətirilmiş idi. Xəstəliyinə baxmayaraq, Sabir yenə də yazmaqdan əl çəkmirdi. Sabir ilə bir otaqda yaşadığıma görə bəzən Sabir yatdığı bir halda oyanıb mənə oturmuş gördükdə "qələmi al, bu taziyanəni yaz, bu qəmçini yaz deyər-di".

Bütün bunlardan sonra belə bir fikir söyləmək olar ki, Məmmədli Sidqinin dövrünün tanınmış yazarı, ziyalı kimi yetişməsində mübariz molla-nəsrəddinçilər ideal həyat müəllimi rolunu oynadılar.